

Makalenin Türü:	Başvuru Tarihi:	Kabul Tarihi:
Araştırma Makalesi	25/04/2025	02/08/2025

KIRILGANLIK VE GÜÇ ARASINDA: KIKI SMITH'İN SANATINDA BEDEN, DOĞA VE TOPLUMSAL CİNSİYET

Elif Feyza TÜRKMEN¹

Özet

Bu çalışma, çağdaş sanatın önemli temsilcilerinden Kiki Smith'in eserlerini, feminist estetik bağlamında ele almayı amaçlamaktadır. Çalışmada, Smith'in özellikle beden politikası, toplumsal cinsiyet ve insan doğası temalarını nasıl yorumladığı ve sanatına yansıttığı incelenmiştir. Smith'in eserleri, kadın bedeninin estetik, politik ve toplumsal bağlamlardaki temsillerini sorgularken, aynı zamanda toplumsal normlara eleştirel bir bakış sunar. Araştırmanın problemi, Smith'in sanatının feminist estetiğin tanımlayıcı unsurlarını nasıl içerdiği ve genişlettiği üzerine odaklanmaktadır. Çalışma, sanatçının Blood Pool, Pee Body ve Digestive System gibi eserlerinde, malzeme ve formun feminist bir ifade aracı olarak nasıl kullanıldığını analiz etmektedir. Ayrıca, sanatçının doğal dünya, mitoloji ve insan kırılğanlığı gibi konuları feminist bir perspektifle nasıl birleştirdiği irdelenmiştir. Sanatında önemli yere sahip olan basküresimleri de feminist estetik bağlamında incelenmiştir. Nitel araştırma yöntemiyle yürütülen bu çalışmada, Smith'in heykel, basküresim ve enstalasyon gibi farklı disiplinlerdeki eserleri, feminist estetik kavramları çerçevesinde analiz edilmiştir. Literatür taraması ve eser incelemesi yöntemleri kullanılarak, sanatçının eserlerinin biçimsel ve tematik özellikleri ortaya konulmuştur. Çalışmanın sonucunda, Kiki Smith'in eserlerinin, feminist estetik ile çağdaş sanat arasında bir köprü oluşturduğu, bireysel ve toplumsal kimlik temsillerine dair derin bir anlayış sunduğu belirlenmiştir. Bu çalışma, Smith'in sanatını daha geniş bir bağlamda değerlendirmeye olanak sağlarken, feminist estetiğin çağdaş sanat içindeki önemini vurgulamayı hedeflemektedir.

Anahtar kelimeler: Feminist Estetik, Beden Politikası, Çağdaş Sanat, Toplumsal Cinsiyet, Baskü Sanatı.

Between Fragility And Strength: Body, Nature, And Gender In Kiki Smith's Art

Abstract

This study aims to examine the works of Kiki Smith, one of the prominent figures in contemporary art, within the framework of feminist aesthetics. The research investigates how Smith interprets and reflects themes such as body politics, gender, and human nature in her art. Her works question the representations of the female body in aesthetic, political, and social contexts while offering a critical perspective on social norms. The research problem focuses on how Smith's art incorporates and expands the defining elements of feminist aesthetics. The study analyzes how material and form are used as feminist tools of expression in significant works such as Blood Pool, Pee Body, and Digestive System. It also explores how the artist integrates themes such as the natural world, mythology, and human fragility from a feminist perspective. Her printmaking, which holds a crucial place in her

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Balıkesir Üniversitesi Baskü Sanatları Bölümü, elifzeyza.u@gmail.com, ORCID: 0000-0001-8166-3540.

practice, is also examined through the lens of feminist aesthetics. Conducted through a qualitative research method, this study analyzes Smith's works across various disciplines— such as sculpture, printmaking, and installation—within the conceptual framework of feminist aesthetics. Through literature review and visual analysis, the formal and thematic characteristics of the artist's works have been revealed. As a result, it has been determined that Kiki Smith's artworks form a bridge between feminist aesthetics and contemporary art, offering a profound understanding of individual and collective identity representations. This study aims to evaluate Smith's artistic practice within a broader context while emphasizing the significance of feminist aesthetics in contemporary art.

Keywords: *Feminist Aesthetics, Body Politics, Contemporary Art, Gender Studies, Printmaking*

1. Giriş

Kiki Smith, çağdaş sanatın en özgün ve radikal figürlerinden biri olarak, insan bedenine, toplumsal cinsiyete ve doğaya dair temsilleri dönüştüren bir sanat pratiği geliştirmiştir. 1954 yılında Almanya'da doğan Smith, minimalist heykeltıraş Tony Smith'in kızı olarak sanatsal bir çevrede büyümüş ve bu deneyimi sanatına sıkça yansıtmıştır (Stankovic, 2024). Smith'in sanatında kişisel deneyimler, Katolik ikonografi, mitoloji, feminist teori ve biyolojik gerçeklikler iç içe geçer. Onun figüratif yaklaşımı, babasının geometrik tarzına tezat oluşturacak biçimde bedeni doğrudan ve kırılğan haliyle ele alır (Weitman, 2009).

Feminist sanat, kadınların deneyimlerini, bedenlerini ve toplumsal rollerini görünür kılmak amacıyla, sanatın hem biçimsel hem de içeriksel sınırlarını sorgulayan bir sanat yaklaşımıdır. Yeni gelen her nesil, eski sorunları yeni şekillerde ele almakta; bu şekilde feminist sanat varlığını sürdürmektedir. Bu akım artık ırk, sınıf, toplumsal cinsiyet kimliği ve akışkan cinsiyet gibi kavramları da içinde barındırmaktadır. Kiki Smith, kendisini doğrudan bir "feminist sanatçı" olarak tanımlamasa da, üretimleri büyük ölçüde feminist sanatın ve feminist düşüncenin temel meseleleriyle örtüşmektedir. Sanat pratiği; beden politikaları, cinsiyet rolleri, kimlik, toplumsal normlar ve kadınlık deneyimi gibi konular etrafında şekillenmektedir.

Kiki Smith'in eserlerindeki beden, doğa ve toplumsal cinsiyet temalarının feminist estetik çerçevesinde nasıl yorumlandığı incelenerek bu bilgi açığını doldurmak amaçlanmıştır. Çalışma, Smith'in sanatında malzeme, form ve içerik arasındaki ilişkiyi analiz ederek, sanatçının çağdaş sanat ve feminist estetik içindeki yerini yeniden değerlendirmeyi hedeflemektedir. Bu bağlamda, makale, feminist estetiğin teorik temelleri ile Smith'in pratik sanatsal yaklaşımı arasındaki bağlantıları ortaya koyarak, bu alandaki eksikliği gidermeye yönelik bir katkı sunmayı amaçlamaktadır. Kiki Smith, çağdaş sanatın öncü isimlerinden biri olarak, özellikle feminist estetik ve beden politikası alanlarında güçlü bir sanatsal söylem geliştirmiştir. Sanatçının eserleri, kadın bedeninin estetik, politik ve toplumsal bağlamlardaki temsillerini sorgularken, toplumsal cinsiyet, kimlik ve insan doğası temalarını ele alır. Bu çalışma, Smith'in eserlerini feminist estetik çerçevesinde ele almayı ve sanatının bu bağlamda taşıdığı tematik ve biçimsel özellikleri analiz etmeyi amaçlamaktadır. Feminist estetikte, kadın

bedenin toplumsal normlara ve geleneksel sanat formlarına karşı eleştirel bir araç olarak kullanılması yaygındır. Smith'in eserleri, bu eleştiriyi malzeme ve form aracılığıyla derinleştirir ve izleyiciyi bu bağlamda aktif bir sorgulayıcı olmaya davet eder. Bu yaklaşımla, Smith'in sanatının feminist estetik ve çağdaş sanat içindeki rolü daha geniş bir perspektifle ele alınarak anlamlı bir bütün oluşturulmuştur.

Kiki Smith'in sanatı, çağdaş sanat tarihinde bedenin, doğanın ve ruhaniyetin temsili açısından benzersiz bir konumda durur. Smith, feminist sanatın ikinci dalgasının mirasçısı olarak, bedenin toplumsal ve kültürel inşasını problemleştirir. Sanatı, kişisel deneyim, dini ikonografi, bilimsel illüstrasyon ve mitolojik anlatıların birleşiminden oluşan çok katmanlı bir yapı sunar. Weitman (2009), Smith'in sanatını "hem son derece kırılabilir hem de dayanıklı olan insan bedeninin temsili" olarak tanımlar. Smith, kadın bedenine dair görsel temsilleri parçalayarak ve yeniden inşa ederek, sanatın tarihsel ataerkil yapılarına karşı bir tavır geliştirir. Giloy-Hirtz (2008), Smith'in çalışmalarının doğumdan ölüme, travmadan iyileşmeye, bedenin politik bir yüzey olarak kullanımından ruhsal deneyimlere kadar geniş bir tematik yelpazeyi kapsadığını belirtir. Sanatçı için beden, hem kişisel bir alan hem de kolektif bir deneyim sahasıdır. Bu bağlamda, Smith'in sanatı, çağdaş feminist söylemlerle birlikte okunabilecek önemli bir pratik sunar.

"Eserlerin birçoğu, kamusal alanda kadın olmanın utancını yaşamakla ilgili. Cinsiyetinizle ilgili devasa bir utanç var; kültürde deneyiminize dair hiçbir şey konuşmuyor. Kendi deneyimimle kültürde yer almak benim için önemli görünüyor. Küçük bir kız çocuğu olmak, bunu kamusal alanda yaşayıp yaşayamayacağımı görmek önemli görünüyor. [gülür] Ben bunu yaşadım." Kiki Smith, kadınlara atfedilen klişeleri çok seviyor. Ancak, "Bunlarla tanımlanmak istemiyorum," diye ısrar ediyor, "yine de bunu kutluyorum!" İnsan yaratıcılığının mirası "genellikle toplumsal cinsiyetle ilgili değildir: kültürel dillerle, geleneksel zanaata bağlı kültürel özgün fantezilerle ilgilidir... Eğer feminizm 'insan hakları hareketi meseleleri' anlamına geliyorsa, hepimiz feminizme aitez" diyor Kiki Smith (Weitman, 2003, s. 25).

2. Yöntem

Bu araştırma, Kiki Smith'in eserlerini feminist estetik bağlamında analiz etmek için nitel bir araştırma yaklaşımı benimsemiştir. Araştırmada, özellikle *Blood Pool*, *Pee Body*, *Digestive System* ve *Rapture* gibi eserler incelenmiş, bu eserlerde kullanılan malzeme, form ve temaların feminist estetik açısından taşıdığı anlamlar değerlendirilmiştir. Araştırmanın teorik temelini oluşturmak amacıyla feminist estetik, beden politikaları, çağdaş sanat ve Kiki Smith'in sanatı üzerine yazılmış akademik makaleler, kitaplar ve kataloglar detaylı bir şekilde incelenmiştir. Bu literatür taraması, Smith'in eserlerini feminist estetik çerçevesinde değerlendirebilmek için gerekli bağlamı sağlamıştır. Smith'in eserleri, görsel analiz yöntemiyle incelenmiştir. Analiz sırasında, eserlerde kullanılan malzemeler, biçimler ve tematik unsurlar ayrı ayrı değerlendirilmiş; bu unsurların feminist bir anlatı aracı olarak nasıl

işlev gördüğü araştırılmıştır. Özellikle bedenin biyolojik, toplumsal ve politik anlamlarına odaklanılmış ve bu odak, Smith'in eserlerinin yorumlanmasında temel bir yaklaşım olarak benimsenmiştir. Sanatçının eserlerinde öne çıkan beden politikaları, doğa ve mitoloji gibi temalar, tematik analiz yöntemiyle ele alınmıştır. Her bir tema, eserlerdeki görsel ve içeriksel unsurlar üzerinden değerlendirilmiş, sanatçının feminist estetik çerçevesindeki anlatısının nasıl şekillendiği ortaya konulmuştur. Araştırma kapsamında kullanılan veriler, sanat eserlerinin dijital ve fiziksel görselleri, akademik metinler, sanat eleştirileri ve müze kataloglarından elde edilmiştir. Bu veriler, içerik analizi yöntemiyle sistematik bir şekilde incelenerek, Smith'in eserlerindeki feminist estetik unsurları detaylı bir şekilde ortaya koymuştur. Bu araştırma, Kiki Smith'in belirli eserleriyle sınırlı olup, sanatçının tüm üretim pratiğini kapsamamaktadır.

3. Feminist Estetik ve Beden Politikası

Feminist estetik, sanatın kadınlara yönelik duyarlılığı artıran ve toplumsal normları sorgulayan bir araç olarak kullanılmasını ifade eder. Bu estetik, kadınların bedensel ve toplumsal deneyimlerini görünür kılmayı, sanat yoluyla eleştirel bir bakış geliştirmeyi hedefler. Kiki Smith'in eserleri, bu estetik çerçevede kadın bedenini biyolojik, toplumsal ve politik bir alan olarak yeniden yorumlar. Sanatçının *Blood Pool* ve *Pee Body* gibi heykelleri, bedenin biyolojik süreçlerini bir metafor olarak kullanırken, toplumsal cinsiyet rollerine eleştirel bir bakış sunar (Giloy-Hirtz, 2009). Özellikle balmumu ve cam gibi kırılğan malzemelerle çalışan Smith, eserlerinde bedenin savunmasızlığını ve kırılğanlığını vurgular. Bu malzeme kullanımı, feminist estetiğin temel unsurlarından biri olan bedensel deneyimlerin savunmasız doğasına dikkat çeker. *Blood Pool*, bedenin biyolojik ve toplumsal anlamlarını sorgulayan bir heykel olarak, bireysel ve kolektif deneyimlerin sembolü haline gelirken; *Pee Body*, kadın bedeninin doğallığını ve mahremiyetini odağa alır. Her iki eser de feminist estetiğin özünü yansıtarak, kadın bedeninin sanattaki geleneksel tasvirlerine meydan okur. Bu çerçevede Kiki Smith'in eserleri, feminist estetiğin toplumsal eleştiri kapasitesini genişleterek kadın bedeninin temsiline dair güçlü bir söylem sunar. Sanatçının malzeme, biçim ve içerik kullanımı, feminist sanatın eleştirel ve yaratıcı potansiyelini görünür kılar. Böylelikle, *Blood Pool* ve *Pee Body* gibi eserler, feminist estetik ve çağdaş sanatın bir arada nasıl anlamlı bir bütün oluşturduğunu etkili bir şekilde gösterir.

Görsel 1. Kiki Smith, 1992, *Blood Pool*. Balmumu, gazlı bez ve pigment, 106.7 × 61 × 40.6 cm.
Kaynak: *Dangerous Chunky*, t.y.

Blood Pool (*Kan Havuzu*), balmumu, gazlı bez ve pigment kullanılarak yapılmış bir heykeldir. Eserde, fetüs pozisyonunda tasvir edilen bir figür, beden biyolojik, toplumsal ve politik mücadelelerin yaşandığı bir alan olduğunu gösterir (Görsel 1). Heykelin malzemesi olan balmumu, insan etinin kırılabilir dokusunu çağrıştırır ve savunmasızlık hissini güçlendirir. Figürün pozisyonu, bireysel varoluşsal mücadeleler ile toplumsal mağduriyet arasındaki bağlantıyı metaforik bir şekilde ifade eder. Bu eser, özellikle AIDS krizinin damgasını vurduğu bir dönemde yaratılmıştır ve insan kanının taşıdığı hem yaşamı hem de hastalığı temsil eden çift anlamlı potansiyeli yansıtır.

Pee Body (*İdrar Bedeni*), balmumu ve cam boncuklardan yapılmış bir enstalasyondur (Görsel 2). Heykelde, gerçek boyutlarda tasvir edilen bir kadın figürü, yere çömelmiş bir pozisyonda sunulur. Figürden çıkan cam boncuklar, bedensel bir sıvıyı çağrıştırırken, aynı zamanda bedeni fiziksel olduğu kadar toplumsal bir sınır olarak yeniden ele alır. Bu eserde Smith, kadın bedenini Batı sanatının idealize edilmiş ve erotize edilmiş imgelerinden uzaklaştırarak, biyolojik ve doğal bir süreçle özdeşleştirir. İzleyiciyi figürün mahrem bir anına tanıklık etmeye zorlayan bu eser, toplumsal normların kamusal ve özel alanlar üzerindeki etkisini sorgular. Bedendeki mahrem organlara ve iğrençliğe izleyici doğrudan dahil eden Carolee Schneemann ise *Interior Scroll* (1975) adlı performansında, çıplak bedeniyle sahneye çıkar, vajinasından çıkardığı bir metni sesli olarak okur. Bu radikal eylem, kadın bilgisinin doğrudan kadın bedeninden üretildiğini simgeler. Her iki sanatçının işi de, kadın bedenine dair bastırılmış gerçeklikleri kamusal alana taşıyarak izleyiciyi rahatsız edici ama bir o kadar da düşündürücü bir yüzleşmeye davet eder. Bu eserler, izleyiciyi sadece bakmaya değil, görmeye ve sorgulamaya zorlayan eleştirel bir görsel dil kurmaktadır ve izleyicide rahatsızlık, utanç ve tedirginlik gibi duyguları tetikleyerek konfor alanını bilinçli biçimde sarsar. Böylece seyirci, sadece gözlemleyen değil, aynı zamanda kendi beden algısını ve toplumsal normlara

bağlılıklarını sorgulayan aktif bir özne hâline gelir.

Görsel 2. Kiki Smith, 1992, *Pee Body*, Balmumu ve cam boncuklar, farklı uzunluklarda 23 sıra (30 cm–4,5 m). *Kaynak: Harvard Art Museums, t.y.*

Smith'in çalışmaları, Julia Kristeva'nın "iğrenç olanın dışlanması" (abjection) kavramıyla da ilişkilendirilir. Kiki Smith'in birçok yapıtı, abject sanatın karakteristik eğilimlerinden biri olan iğrençliğin sürecini abartarak onu eylem anında görünür kılma ve kimi zaman izleyici açısından tiksindirici olacak biçimde yeniden üretme stratejisiyle örtüşmektedir.

Kiki Smith her ne kadar kendini feminist sanatçı olarak etiketlemese de, Linda Nochlin'in tanımladığı feminist sanat tarihi pratiklerinin pek çoğunu içselleştirmiştir. Onun sanatı, feminist bir görsel epistemoloji önerir; kadın bedeni üzerinden bilgi üretir, tarih yazar ve direnç geliştirir. Bu bağlamda sanatçının rolü, iğrenç olanı bastırmak değil; onu açığa çıkarmak ve anlamlandırmaya çalışmaktır. (Çolak, 2011). Bedenin en temel işlevlerinden bazıları idrar, dışkı, adet toplumda utanç ve utanma yaratır ve bu da bizleri savunmasız ve kontrolden çıkmış hissettirebilir. Ancak Smith, bedenin bu tür temsilleriyle feminist endişeleri gündeme getirir, bedeni, özneliği ve karşılıklı özneliği sorgular (Runyon, 2013).

Smith'in eserleri aynı zamanda politik bir eylem alanı olarak değerlendirilebilir. Kadın bedeni üzerindeki ataerkil baskıları, toplumsal normları ve dışlayıcı güzellik standartlarını sorunsallaştıran Smith, feminist sanatın görsel dilini yeniden kurar. Sanatçının kendi yüzünü, saçını, boynunu doğrudan baskıya dönüştürdüğü 1990 tarihli litografi çalışması (Görsel 3), bireysel olanla toplumsal olanın çarpıştığı bir anı belgelemektedir (Wye, 1996). Bu çalışma, sanatçının bedenini hem araç hem de içerik olarak kullanma cesaretinin bir kanıtıdır.

Bedenin, kimliğin inşa edilmesindeki rolü, Smith'in sanatında derinlemesine ele alınmıştır. Smith'in eserleri, izleyiciyi sadece bedeni görmekle kalmaz, aynı zamanda bedenin kimlikle ve toplumsal normlarla olan ilişkisini sorgulamaya iter (Runyon, 2013).

Görsel 3. Kiki Smith, 1990, *Untitled*, litografi baskı, 91 × 92.2 cm. *Kaynak: Museum of Modern Art (MoMA), t.y.*

Kiki Smith'in sanatı, feminist sanatçıların çizgisinde, bedenın içsel ve dışsal doğasına dair derinlikli bir inceleme sunar. Smith, çıplaklığı pornografik değil varoluşsal bir araç olarak ele alır. Özellikle iç organlar, rahim, kan ve deri gibi unsurları işlerken bedenın fiziksel varlığını ruhsal, tarihsel ve feminist bağlamlarla örer. Tıpkı Kahlo'nun kendine yönelttiği dürüst bakış gibi, Smith'in çıplak figürleri de travma, iyileşme ve doğaya dönüş gibi temaları çağdaş bir dilde görselleştirir. Frida Kahlo, *Kırık Sütun (The Broken Column, 1944)* adlı otoportresinde, yaşadığı fiziksel ve ruhsal acıları çıplak bedenini kısmen beyaz çarşafarla örtterek anlatır. Bedenini iğnelerle delinmiş ve kırılmış halde gösteren bu eser, kırılganlıkla direnç arasındaki gerilimi yansıtır (Hodge, 2022). Benzer şekilde, Kiki Smith'in parçalanmış, sızıntı hâlindeki ve geçirgen beden imgeleri de kırılganlığı hem fiziksel hem de varoluşsal bir hâl olarak temsil eder. Her iki sanatçı da bedeni acının, belleğin ve direnişin taşıyıcısı olarak konumlandırarak kişisel travmaları evrensel bir dilde görünür kılmaktadır.

Kadın bedenleri üzerindeki denetim de, feminizmin temel meselelerinden biriydi: bu, üreme, cinsellik ve temsiliyet alanlarında kendini gösteriyordu (Walters, 2005). Bu kadın sanatçıların işleri, bedenın kadınlar tarafından temsilinde bakışın kimliğiyle birlikte değişebileceğini; çıplaklığın utanç ya da arzudan çok, ifade, hatırlama ve iyileşme alanı olabileceğini ortaya koyar.

4. Malzeme ve Formun Feminist Bir Anlatı Aracı Olarak Kullanımı

Kiki Smith'in sanatı, yalnızca tematik olarak değil, biçimsel tercihlerinde de feminist bir anlatıyı önceler. Sanatçının malzeme seçimleri, biçimsel müdahaleleri ve üretim teknikleri, ataerki estetik anlayışa doğrudan bir karşı çıkış niteliği taşır. Smith'in baskı, heykel, seramik ve tekstil gibi mecraları kullanma biçimi, feminist sanat pratiğinin zanaatla olan tarihsel bağını

yeniden hatırlatır (Weitman, 2009). Sanatçının özellikle kağıt, cam, balmumu, bronz, dantel ve kumaş gibi hem kırılabilir hem dayanıklı malzemelerle çalışması, kadınlık deneyiminin çelişkili doğasına işaret eder (Giloy-Hirtz, 2008). Bu bağlamda *Digestive System (Sindirim Sistemi)* adlı enstalasyonu (Görsel 4), Smith'in malzeme ve formu feminist bir anlatı aracı olarak nasıl kullandığını gösteren önemli bir eserdir (Weitman, 2009).

Görsel 4. Kiki Smith, 1988, *Digestive System*, Gerilmiş demir, 157.5 × 66 × 12.7 cm. Kaynak: Mary Ryan Gallery, t.y.

Bu eser, dövülebilir demirden yapılmış ve insan bağırsaklarının organik yapısını soyut bir şekilde temsil eden kıvrımlı bir heykeldir. Sanatçı, bağırsakların kıvrımlı yapısını ve işlevsel sistemini, uzun, kıvrımlı demir tüplerle yeniden yaratmıştır. Anatomik doğrulukla modellenmiş organlar, hem nesnellik hem öznellik taşır. Bu parçalanmış beden estetiği, hem tarihsel tıp ikonografisini hem de dini kutsal kalıntıları çağrıştırmakla feminist bir yeniden sahiplenmeye işaret eder. Bu eserde Smith, insan bedeninin içsel yapısını görünür kılarak, genellikle gizlenen veya görmezden gelinen biyolojik süreçlere dikkat çeker. Ancak bu temsiller yalnızca biyolojik bir analiz sunmaz; aynı zamanda toplumsal eleştirinin bir aracı haline gelir. Bağırsaklar, bedenin iç organları üzerinden bireysel kırılabilirlik ile toplumsal normların insan üzerindeki etkisini birleştiren metaforik bir anlatı sunar. Aynı zamanda eserdeki demirin dayanıklılığı ile bağırsakların kırılabilir ve hassas yapısı arasındaki tezat, sanatçının malzeme kullanımındaki zenginliği ortaya koyar. Demir, geleneksel olarak endüstri ve güçle ilişkilendirilirken, burada beden en savunmasız ve en kırılabilir sistemlerinden birini temsil eder. Bu bağlamda eser, feminist estetiğin temel unsurlarından biri olan toplumsal eleştiri işlevini yerine getirir. Smith, beden biyolojik süreçlerini estetik bir anlatı olarak sunarken, toplumsal yapıların bireysel beden üzerindeki baskısını da metaforik bir şekilde

yansıtır.

Smith'in baskı pratiği, üretim sürecine dahil ettiği işbirliği, tekrar ve çoğaltılabilirlik gibi unsurlarla feminist estetiğin somut örneği haline gelir. Sanatçının 1990'larda Universal Limited Art Editions ile yürüttüğü çok yönlü iş birlikleri, bireysel üretimin ötesinde kolektif yaratımın gücünü gösterir. Baskının erişilebilirliği ve demokratik doğası, Smith'in sanatını popülist bir gelenekle buluşturur. Tekrar ve çoğaltma, hem bireyselliği hem de ortak deneyimi temsil eder; Smith'in 'hepimiz aynıyız ama yine de farklıyız' şeklindeki sözü, bu bağlamda doğrudan baskı pratiğine yansır (Weitman, 2009, s. 12). Smith'in baskı pratiği, demokratik ve feminist bir strateji olarak öne çıkar. 1980'lerde Colab kolektifi için serigrafıyla posterler üreten Smith, zamanla mezotint ve fotogravür gibi teknikleri ustalıklarla kullanmıştır (Wye, 1996). Tattoo Print gibi çalışmaları, beden doğrudan sanat nesnesine dönüştürülmesinin radikal bir örneğidir. Gravürlerinde kendi otoportresini kullanarak savunmasız kadın figürleri yaratır (Noizet, 2021). Baskı sanatı, Smith için 1980'lerin ortalarından itibaren sanatının vazgeçilmez bir parçası haline gelmiştir. Smith, baskı sanatını yalnızca bir teknik olarak değil, bağımsız bir sanatsal ifade biçimi olarak ele almıştır. İlk çalışmalarından itibaren, bu disiplinin kendine özgü ve benzersiz özelliklerine derin bir ilgi duymuştur. Baskı sanatı, Smith için heykel ile paralel bir keşif alanı olarak işlev görmüş, bazen bu iki disiplin arasında organik bir ilişki kurulmuş, bazen de tamamen bağımsız bir yönelim sergilemiştir. Daha da önemlisi, Smith'in baskı sanatına yaklaşımı son derece yenilikçi ve alışılmadık dışındadır. Bu yaklaşım, baskı sanatının geleneksel sınırlarını zorlamış ve bu alandaki olanakları büyük ölçüde genişletmiştir. Sanatçının baskı eserleri hem teknik hem de kavramsal açıdan zengin bir keşif alanı sunar ve Smith'in yaratıcı vizyonunun derinliğini yansıtır.

Görsel 5. Kiki Smith, 1993, *Train*, enstalasyon, balmumu ve cam boncuklar. *Kaynak: N. Roy Meyer, t.y.*

Heykel pratiğinde ise Smith, kadın bedenine dair idealize edilmiş formları reddederek,

balmumu ve kağıt gibi hassas malzemelerle kırılğan ve savunmasız kadın figürleri yaratır. Özellikle *Train* (Görsel 4), *Pee Body* ve *Blood Pool* gibi işlerde, kadının biyolojik gerçekliğine, bedensel salgılarına ve yaşanmışlığına yer verir. Bu eserlerde kullanılan malzemeler, bedenin geçirgenliğini, dönüşümünü ve kamusal temsiline dair feminist bir eleştiri sunar (Giloy-Hirtz, 2008, s. 17). Eserlerinde kullandığı form ve dizilim teknikleri, feminist bilginin dağınık, çoğul ve katmanlı doğasını yansıtır. Formun kendisi, Smith için bir anlatı aracıdır. Figürler diz çökmüş, kamburlaşmış ya da baş aşağı sarkıtılmış hâldedir. Bu biçimler, kadına dair toplumsal beklentilerin estetik normlarına karşı bir duruşu temsil eder. Smith'in 'Bedenlerimiz bizden çalındı, onu geri kazanmalıyız' sözleri, hem içeriğe hem forma nüfuz eder (Giloy-Hirtz, 2008, s. 19).

Sanat tarihi boyunca dekorasyon ve ev içi sanatlar, genellikle "kadın el sanatları" olarak değerlendirilmiş ve "güzel sanatlar" olarak kabul edilen sanatsal üretimlerle aynı derecede önemli görülmemiştir. Bu sanatlar arasında yorgancılık, dokumacılık, işlemecilik, örgü ve dikiş gibi geleneksel olarak ev içi üretime dayalı pratikler yer alır (Hodge, 2022). Bazı feminist sanatçılar, kadın emeğini ve el işi kültürünü yüceltir. Zanaatın estetik değerini feminist bir stratejiyle yeniden tanımlar.

Zanaat geleneğinden gelen eşarplar, litografi baskılar, kolajlar ve tekstil işleri; kadın emeğinin tarihsel görünmezliğine karşı bir tanıklık işlevi görür. Smith'in tekstil ilgisi, erken dönem Colab kolektifiyle olan ilişkilerinden itibaren görülür; kumaş üzerine serigrafıyla gerçekleştirdiği eşarplar ve desenler, kadın emeğinin sanatsal değerini yeniden tanımlar (Weitman, 2009, s. 14). Kadın emeğini görünür kılama çabası, Smith'in sanatında üretim tekniklerine ve malzemesine çok açık yansımıştır. *Earth* (Görsel 6) adlı duvar halısında yaşlı, gerçekçi kadın figürü ile güzellik normları sorgulanır. Nakış, dantel ve jakar halı teknikleri sanatına entegre edilerek kadın emeği yüceltilir (Stankovic, 2024). Bu teknikler, 'kadın işi' olarak küçümsenen alanları sanatsal bir hafıza mekânına dönüştürür. Benzer biçimde, Judy Chicago da *Akşam Yemeği Partisi* (The Dinner Party, 1974–79) adlı ikonik eserinde dikiş, iğne işi ve işleme gibi geleneksel olarak "kadın işi" sayılan teknikleri kullanmıştır. Bu eserler, kadınlara özgü üretim biçimlerinin tarihsel ve kültürel değerini yüceltmeyi hedeflemiştir. 1970'lerde bazı feminist sanatçılar bu "el işi" tekniklerini güzel sanatlarla birleştirerek kültürel olarak daha saygın hale getirmeye çalışmışlardır. Faith Ringgold, kariyerinin başından itibaren kumaş, boya ve anlatı unsurlarını bir araya getirerek "öykü yorganları" (story quilts) üretmiş, bunları bir tür "yumuşak heykel" (soft sculpture) olarak değerlendirmiştir (Hodge, 2022). Tracey Emin'in de, Nefret ve Güç Korkunç Bir Şey Olabilir (Hate and Power Can Be a Terrible Thing, 2004) adlı applique battaniyesi yine çok benzer bir örnektir.

Görsel 6. Kiki Smith, 2012, *Earth*, dokuma kumaş üzerine karışık teknik (Jacquard tapestry), 294.6 × 190.5 cm. *Kaynak: Galleria Continua, t.y.*

Köle olarak doğan Harriet Powers (1837–1911), yukarıda örneklenen türde en az iki adet applike yorgan üretmiştir. Bunlardan biri olan *Resimsel Yorgan* (Pictorial Quilt), İncil'den sahneleri, Afrika ve Hristiyan sembollerini, 1780'de yaşanan orman yangınları dizisini ve 1846 yılı Ağustos'undaki yıldız kaymalarını betimleyen 15 kareden oluşur (Hodge, 2022).

5. Doğal Dünya ve Mitoloji Bağlamında Feminist Estetik

Kiki Smith'in sanat pratiği, doğal dünya ve mitolojiyle kurduğu yoğun ilişkiyle, feminist estetik çerçevesinde benzersiz bir söylem sunar. Sanatçının yapıtlarında doğa yalnızca bir arka plan değil, insan kimliğinin temel bir parçası olarak yer alır. Smith'in 'Biz doğal dünyanın bir parçasıyız ve kimliğimiz, habitatımız ve hayvanlarla olan ilişkimize tamamen bağlıdır' sözü, doğa-insan ilişkisini feminist sanat bağlamında yeniden düşünmek açısından çarpıcıdır (Stankovic, 2024). Doğanın kırılganlığını ve insanın doğayla olan karmaşık ilişkisini ele alırken, kadın kimliği ile doğa arasındaki sembolik bağları da derinleştirir. Smith'in *Crows* ve *Rapture* gibi eserleri, feminist estetikte sıklıkla kullanılan mitolojik ve sembolik unsurları içerir ve yalnızca kadın kimliğini değil, aynı zamanda insan-doğa ilişkisini evrensel bir bağlamda sorgular. Bu eserler, kadın bedeninin ve doğanın toplumsal algısını dönüştürmeye yönelik güçlü bir görsel dil sunar.

Görsel 7. Kiki Smith, 1995, *Crows*. Kaynak: Timothy Taylor Gallery, t.y.

Crows, Smith'in çevresel kaygılarla şekillenen eserlerinden biridir. Bu enstalasyonda, böcek ilaçları nedeniyle ölen yirmi yedi kuzgunun bronzdan yapılmış bedenleri dramatik bir şekilde galeri zeminine yayılmıştır (Görsel 7). Eser, bir yandan insanın doğa üzerindeki yıkıcı etkisini eleştirirken, diğer yandan kuzgunların mitolojik ve sembolik anlamlarına referans verir. Kuzgunlar, birçok kültürde ölüm, yeniden doğuş ve bilgeliği temsil eder. Smith, bu sembolizmi kullanarak hem ekolojik bir felakete hem de doğanın direnişine dair bir anlatı sunar. Feminist estetik bağlamında *Crows*, doğanın kırılganlığına duyulan empati ve toplumsal sorumluluk duygusunu ifade eder. Aynı zamanda, doğanın kadın bedeniyle özdeşleştirildiği geleneksel algılara eleştirel bir yaklaşım getirir.

Görsel 8. Kiki Smith, 2001, *Rapture*, Bronz, 170.8 × 157.5 × 67.3 cm. Kaynak: Artchive, t.y.

Rapture (Kurtuluş), Smith'in mitoloji ve kadın bedenine dair temalarını birleştiren güçlü bir eserdir. Bronzdan yapılmış bu heykel, bir kadını kurt postuna bürünerek kurtulma veya

yeniden doğma anında tasvir eder (Görsel 8). Bu figür, Paris'in koruyucu azizi St. Genevieve'nin hayatından esinlenmiştir. Genevieve'in kurtlarla olan bağına merkeze alan bu eser, kadınların doğa ile özdeşleştirildiği geleneksel mitleri feminist bir perspektifle yeniden ele alır. Kadının kurt postuna sarılması hem güçlenme hem de savunmasızlık temalarını aynı anda taşır. Bu eser, kadınların toplumsal rollerinin yeniden tanımlanmasına ve doğanın kadın kimliğiyle bağlantılı olarak sembolik bir araç haline gelmesine yönelik bir sorgulama sunar.

Ünlü feminist sanatçı Louise Bourgeois, annesinin ölümünden sonra örümceklere, onların sabrına, azmine ve hem rahatlatıcı hem de ürkütücü doğalarına takıntılı hale gelir. “Çünkü benim en yakın arkadaşım annemdi. O da bir örümcek gibiydi: temkinli, akıllı, sabırlı, sakinleştirici, nazik, titiz, incelikli, vazgeçilmez, düzenli ve faydalıydı.” (Hodge, 2022). Smith'in kurt figürü, dişil olanın doğayla, içgüdüyle ve dönüşümle olan bağına simgelerken; Louise Bourgeois'nın örümceği annelik, koruyuculuk ve üretkenlik gibi kavramları temsil eden çok katmanlı bir metaforudur. Her iki sanatçı da hayvan imgelerini, kadın kimliğini biyolojik, psikolojik ve toplumsal boyutlarıyla yeniden tanımlamak için kullanmaktadır. Bu figürler, feminist bağlamda hem güç hem de kırılganlık taşıyan kadınlık hâllerine dair alternatif anlatılar üretmektedir.

Smith'in doğayla kurduğu bu ilişki, çoğu zaman mitolojik referanslarla desteklenir. Özellikle kadın mitosları Havva, Lilith, Meryem Ana, Medusa gibi sanatçının feminist perspektifini güçlendiren arketipler olarak öne çıkar (Weitman, 2009, s. 18). Sanatçının 1994 tarihli heykeli *'Lilith'*, (Görsel 9) bronzdan yapılmış ve duvara baş aşağı yerleştirilmiştir. Lilith'in buz mavisi gözleriyle izleyiciyi suçlayıcı biçimde bakması, tarih boyunca şeytanlaştırılmış bir kadın figürünü direnişin simgesine dönüştürür (Giloy-Hirtz, 2008, s. 19). Lilith, ataerkil düzene, kadınlara biçilmiş rollere ve itaatkârlık beklentisine karşı çıkan ilk kadın olarak görülür. Feministler için itaatsizlik, özgürlük, cinsellik, dışlanmışlık ve kadın öznelliği gibi kavramların mitolojik taşıyıcısıdır. Patriyarkanın dışladığı, bastırıldığı ve “şeytanlaştırdığı” figürlerin yeniden sahiplenilmesi, feminist anlatının önemli bir stratejisidir.

Görsel 9. Kiki Smith, 1994, *Lilith*, bronz ve cam gözler, 80 × 68 × 44 cm. Kaynak: *SFMOMA Open Space*, t.y.

Judy Chicago da, *The Dinner Party* (1974–79) adlı eserinde Lilith'i tarihsel olarak bastırılmış güçlü kadın figürlerinden biri olarak onurlandırır ve onu feminist hafızada görünür kılar. Lilith'in bağımsızlığı ve erkek egemenliğine karşı duruşu, Chicago'nun kadın tarihini

yeniden yazma çabasının simgesel bir parçasıdır.

Smith'in doğal dünyayla kurduğu sanatsal ilişki, yalnızca semboller ya da mitolojik göndermelerle sınırlı değildir. 1998 yılında Carnegie Museum'da sergilenen yerleştirme çalışmasında, bilimsel koleksiyonlardaki kuş ve memeli örneklerini sanat eserleriyle birlikte sergileyerek, sanat ile doğa tarihi arasındaki sınırları sorgulamıştır. Smith'in yerleştirmesinde kullanılan beyazlatılmış hayvan örnekleri ile renkli gerçek türler arasındaki karşıtlık, doğal yaşamın estetik ve bilimsel temsillerine dair feminist bir okuma sunar. Sanatçı, 'müzenin sınırlarını açığa çıkaran bir dedektif' gibi davranarak, bilimsel koleksiyonlarda gizlenen güzelliği ve hayvanların araçsallaştırılmasını görünür kılmıştır (Dunn, 1998).

Mitolojik temaların işlerlik kazandığı bir diğer mecra ise sanatçının baskiresim üretimleridir. '*Splendid*' (Görsel 10) gibi gravürlerinde, Rousseau'nun tablolarından fırlamış gibi görünen kaplanlar tarafından yutulmuş kadın figürleri, kadınların tarihsel stereotiplerle ilişkilendirildiği temsilleri eleştirir (Noizet, 2021). Smith, burada kadınlık hâllerine dair anlatıları yeniden yazarken, onları hem doğayla hem de tarihsel hafızayla ilişkilendirir. Bu eserler, izleyiciyi yalnızca doğa ve mitoloji üzerine düşünmeye değil, aynı zamanda kadın bedeninin toplumsal algılarını sorgulamaya davet eder.

Görsel 10. Kiki Smith, 1993, *Splendid*, kuru kazıma ve aquatint, 76 × 44 cm. Kaynak: *High Museum of Art*, t.y.

Bu tarihsel ve sembolik altyapı, Kiki Smith'in sanatında yoğun biçimde yeniden yankılanır. Smith, özellikle 1980'lerden itibaren beden, doğa, hayvanlar ve mitolojik figürler etrafında şekillenen feminist bir anlatı kurar. Dişil bedenin kırılganlığını, iç organlarını ve doğal süreçlere (kanama, doğum, ölüm) olan açıklığını hem heykel hem de gravür aracılığıyla görünür kılar. Tıpkı Mendieta'nın toprakla beden arasında kurduğu simgesel bağ gibi, Smith de doğayı yalnızca dışsal bir tema değil, kadının kendilik anlatısı için bir alan olarak kullanır. Smith'in eserlerinde yer alan kurt, kuş, yılan ya da su figürleri, kadının doğa ile olan hem fiziksel hem de arketipsel bağlarını simgeler.

Sonuç olarak, doğa teması kadın sanatçılar için tarihsel olarak kendilerine dayatılan alanların dışına çıkmak ve beden, hafıza, kayıp ve direnç gibi feminist temaları işlemek için güçlü bir araç olmuştur. Kiki Smith'in pratiği, bu tarihsel süreklilik içinde hem bireysel hem de toplumsal kadın deneyimini doğa ile ilişkilendirerek feminist sanat söylemine derinlik katar.

Sonuç

Kiki Smith'in sanatı, çağdaş sanat pratikleri içinde hem tematik hem de biçimsel olarak özgün bir konumda yer almaktadır. Beden, doğa, mitoloji ve kutsallık gibi kavramlar etrafında şekillenen üretimi, feminist sanat tarihinin güncel yönelimlerine önemli katkılar sunar. Smith'in eserleri yalnızca estetik bir deneyim değil, aynı zamanda etik ve politik bir duruş olarak değerlidir. Hayatın evreleri, yalnızlık, acı, iyileşme ve dönüşüm gibi temalar, onun sanatsal anlatısında derin bir yer tutar. Sanatçı, sanatını sadece bireysel bir ifade alanı olarak değil, toplumsal belleğin ve kolektif duyguların da görsel bir ifadesi olarak kurmaktadır. Bu bağlamda, Smith'in doğayla ve mitolojiyle kurduğu sanatsal diyalog, feminist estetiğin çok katmanlı bir yapıya bürünmesini sağlar. Kadın figürünü yalnızca beden üzerinden değil, doğayla ve kolektif bilinçle kurduğu bağlar üzerinden tanımlayan Smith, patriyarkal ikonografiyi feminist bir bakışla dönüştürür. Bedenin parçalanabilirliğini ve direncini aynı anda yansıtan, doğayı insanla eşit düzlemde temsilleştiren ve kadın figürünü kutsallıktan arındırarak sıradanlaştıran bu sanat anlayışı, feminizmin görsel tarihine güçlü bir katkıdır. Smith'in işleri; kan, kemik, kurt ve kozmos arasında kurduğu görsel dil ile izleyiciye hem bir rahatsızlık hem de bir farkındalık deneyimi sunar. Böylece kadın deneyimlerini evrensel bir düzleme taşıyarak izleyiciyi yalnızca estetik değil, aynı zamanda düşünsel bir yolculuğa da davet eder.

Bu bağlamda, sanatçının eserleri feminist sanatın eleştirel potansiyelini genişleten, çağdaş sanatın yaratıcı ve sorgulayıcı yönlerini yansıtan etkileyici örnekler olarak değerlendirilmelidir. Kiki Smith, sanat tarihinde, kadın bedeninin temsiline yönelik klasik yaklaşımları dönüştüren ve çağdaş sanatın kavramsal sınırlarını genişleten öncü bir figür olarak yer almaktadır.

Kaynakça

Between: *An Undergraduate Feminist Journal*, 3(1), 1–21.

Çolak, B. (2011). Yapıt okuma; bedenin içerisi- dışı; Kiki Smith'in çalışmalarında bedensel süreçler ve abjection. *Fe Dergi*, 3(1), 38–46.

Dunn, J. (1998). Kiki Smith and the Museums. *Carnegie Magazine*.
<https://carnegiemuseums.org/magazine-archive/1998/mayjun/feat4.htm> (Erişim tarihi: 20 Ekim 2025)

Giloy-Hirtz, P. (2008). *Kiki Smith: Procession*. Museum of Modern Art.

- Hodge, S. (2022). *Sanatçı kadınların kısa öyküsü: ana akımlara, eserlere, dönüm noktalarına ve temalara yönelik cep kılavuzu*. Hep Kitap.
- Noizet, V. (2021). *Kiki Smith: köpek ve kurt arasında*. Critique d'art. <https://doi.org/10.4000/critiquedart.62428>
- Perreault, J. (2006). Kiki Smith: Glass Is the New Fat. Artopia. [https://www.artsjournal.com/artopia/2006/12/kiki-smith-glass-is-the-new-fat.html#8203::contentReference\[oaicite:1\]\[index=1\]](https://www.artsjournal.com/artopia/2006/12/kiki-smith-glass-is-the-new-fat.html#8203::contentReference[oaicite:1][index=1]) (Erişim tarihi: 11 Mart 2025)
- Runyon, R. (2013). *Encounters with the abject: Kiki Smith's vulnerable bodies*. Spaces
- Stankovic, L. (2024). Who Is Kiki Smith? MA & BA Art History. <https://www.thecollector.com/who-is-kiki-smith/> (Erişim tarihi: 07 Mart 2025)
- Walters, M. (2005). *Feminism: a very short introduction*. Oxford University Press.
- Weitman, W. (2009). *Kiki Smith: prints, books and things*. Museum of Modern Art.
- Wye, D. (1996). *Thinking print: books to billboards, 1980–95*. The Museum of Modern Art.

Görsel Kaynaklar

- Görsel 1.** Smith, K. (1992). *Blood Pool* [Heykel]. Dangerous Chunky. <https://dangerouschunky.net/kiki-smith/>
- Görsel 2.** Smith, K. (1992). *Pee Body* [Enstalasyon]. Harvard Art Museums. <https://harvardartmuseums.org/collections/object/220259>
- Görsel 3.** Smith, K. (1990). *Untitled* [Baskı]. Museum of Modern Art (MoMA). <https://www.moma.org/collection/works/64643>
- Görsel 4.** Smith, K. (1988). *Digestive System* [Heykel]. Mary Ryan Gallery. <https://maryryangallery.com/exhibition/kiki-smith-prints-1990-2006/>
- Görsel 5.** Smith, K. (1993). *Train* [Enstalasyon]. N. Roy Meyer. <https://nroymeyer.wordpress.com/2013/09/20/comparitive-analysis-paper/>
- Görsel 6.** Smith, K. (2012). *Earth* [Tekstil]. Galleria Continua. <https://www.galleriacontinua.com/special-projects/what-i-saw-on-the-road-113>
- Görsel 7.** Smith, K. (1995). *Crows* [Heykel]. Timothy Taylor Gallery. <https://www.timothytaylor.com/content/feature/227/artworks-17232-kiki-smith-six-crows-1995/>
- Görsel 8.** Smith, K. (2001). *Rapture* [Heykel]. Artchive. <https://www.artchive.com/artwork/rapture-kiki-smith-2001/>

Görsel 9. Smith, K. (1994). *Lilith* [Heykel]. SFMOMA Open Space.
<https://openspace.sfmoma.org/2013/09/beyond-belief-erin-hyman/>

Görsel 10. Smith, K. (1993). *Splendid* [Baskı]. High Museum of Art.
<https://high.org/collection/kiki-smith-1993/>